

Inhoud

Voorwoord – 9

Inleiding en leeswijzer – 11

Deel I

Aanleiding, inleiding en achtergrond

Hoofdstuk 1

Het ontstaan van resourcegroepen in Nederland – 15

Hoofdstuk 2

Onderzoek naar resourcegroepen – 25

Hoofdstuk 3

Psychiatrische kwetsbaarheid, het sociaal domein en resourcegroepen – 35

Hoofdstuk 4

Definitie resourcegroepen – 43

Hoofdstuk 5

Onderliggend begrippen- en waardenkader – 59

Deel II

Het resourcegroepenmodel

Hoofdstuk 6

Het resourcegroepenmodel – 75

Hoofdstuk 7

Vorbereidingsfase – 77

Hoofdstuk 8

Verdiepingsfase – 97

Hoofdstuk 9

Planningsfase – 105

Hoofdstuk 10
Startfase – 109

Hoofdstuk 11
Vervolgbijsluitingen – 119

Hoofdstuk 12
Heroriëntatiefase – 133

Deel III
Trainingen, implementatie en casuïstiek

Hoofdstuk 13
Vaardigheidstrainingen – 141

Hoofdstuk 14
Implementatie en scholing – 179

Hoofdstuk 15
Resourcegroepen in de praktijk – 189

Literatuur – 205

Overzicht websites – 217

Lijst van gebruikte afkortingen – 219

Verklarende woordenlijst – 221

Over de auteurs – 237

Bijlagen

- 1 Nederlandse Empowerment vragenlijst (NEL) – 241
- 2 Manchester Short Assessment of quality of life (MANSA) – 245
- 3 Vragenlijst Zelfregie – 246
- 4 Krachtenplan – 248
- 5 Een Gewone Dag – 251
- 6 Analyse Sociaal functioneren – 252
- 7 Vaststelling functionele remissie – 253
- 8 Dutch Mental Health Continuum-Short Form (MHC-SF) – 256
- 9 Screener Middelengebruik – 258
- 10 Informatiefolders – 262
- 11 Vragenlijst Verdiepingsgesprekken familie – 267
- 12 Vragenlijst Verdiepingsgesprekken naastbetrokkenen – 269
- 13 Vragenlijst Verdiepingsgesprekken professionals – 271
- 14 Caregiver Strain (CSI) – 273
- 15 Ervaren Druk door Informele Zorg (EDIZ en EDIZ-plus) – 275
- 16 Vragenlijst bij de Roos van Leary – 280

Voorwoord

Iedereen leeft in verbanden, breed of smal, en komt op die manier in contact met anderen. Met familie, met mensen op het werk, op school, onderweg, of op sociale media. Op afstand of heel rechtstreeks en dichtbij. Soms wordt de draaglast te groot en wordt het ook voor de omgeving teveel om te kunnen steunen, verder te helpen of moed in te spreken. Als de gewone verbanden tekortschieten, wordt er naar mensen omgekeken door de zorgverlener. Dan werkt de hulpverlener voor de cliënt. En de mensen om de cliënt heen blijven, voor zover dat lukt, ook met hen optrekken.

Dit boek beschrijft de resourcegroepen-methode. De cliënt voert in dit model zelf de regie over zijn herstel, samen met de mensen die hij daarbij nodig heeft. De aanpak is helder: zorg voor een resourcegroep die voor en met de cliënt werkt. In dit boek lees je wat een resourcegroep is, hoe zo'n resourcegroep wordt samengesteld en hoe cliënt en zorgverlener daar dan samen voordeel uit kunnen halen. En hoe zo'n resourcegroep duurzame steun kan bieden.

Dit boek is een handreiking voor de cliënt, voor de professional, en voor de mensen om hen heen die bij willen dragen aan herstel, of nieuwsgierig zijn geraakt naar dit model. Het laat zien hoe je samen de crisis van de cliënt te lijf gaat, hoe je elkaar daarin kunt bijstaan en hoe je daarbij kunt bieden wat de cliënt nodig heeft. Om verder te komen, samen met de mensen die belangrijk zijn voor de cliënt.

In Nederland hebben zich de afgelopen jaren veel prachtige projecten ont-popt tot serieuze modellen die bijdragen aan betere zorg voor mensen met psychiatrische klachten, werken in de triade en met een duidelijke focus op herstel. Modellen zoals HIC, F-ACT, IHT en ART zijn inmiddels een algemeen gedachtegoed in ons zorgstelsel.

Medio 2014 wekt het Zweedse model RACT de interesse van enkele ggz-innovatiedenkens uit Nederland. Een veelbelovend model als het gaat over 'de cliënt echt het roer in handen geven' en met de zogenoemde 'genomineerden' (naasten) daadwerkelijk stappen zetten in het eigen herstelproces. Met de krachtige zorgmodellen die de Nederlandse ggz reeds kent, zou het echter niet logisch zijn om nu alles rigoureuus om te gooien en het Zweedse RACT in te voeren. De auteurs van dit boek zijn vooral op zoek gegaan naar een creatie van het beste van twee werelden. Ze hebben het element Resource Groups uit het RACT-model gehaald, met als doelstelling een toevoeging te creëren door de hele ggz-keten heen.

Juist in het huidige tijds kader is het actief betrekken van familie/naasten/ belangrijke anderen en meer focus leggen op mogelijkheden in plaats van onmogelijkheden van cliënten onomkeerbaar.

Een begrip als 'de cliënt in regie' is een fundament van waaruit we werken in de ggz. Maar in hoeverre laat ons systeem eigen regie voldoende toe? Daarnaast is het betrekken van familie/naasten en belangrijke anderen ook in de hoofden van de meeste professionals algemeen geaccepteerd. Maar hoe actief pakt men dit werkelijk op in het dagelijkse werk? Familie/naastenbetrokkenheid is een algemeen gedachtegoed geworden in de meeste psychose- en EPA-richtlijnen. Toch laten ervaringen die de afgelopen jaren zijn opgedaan met onder andere F-ACT zien dat familie-interventie het laagst scorende item is op de monitor (CCAF).

Samen weet je meer dan één en dat is ook bij dit boek het geval. Het is tot stand gekomen door een prachtig samenspel tussen ervaringsdeskundigen, familie-ervaringsdeskundigen, professionals en onderzoekers uit de psychiatrie.

In tijden van transitie is dit boek een indicatie van de paradigmaverandering die zich op dit moment in de psychiatrie voltrekt. Niet meer de blik van alleen de professional is leidend, maar de cliënt als regisseur met zijn resources is dat ook. Daarnaast geeft dit boek een aanzet om het werken met resourcegroepen te zien als de continue factor in de zorg en ondersteuningsketen. Een ontwikkeling die niet alleen gekoppeld is aan een model op zich, maar toegepast kan worden in het proces van de sociale wijkteams, F-ACT, IHT, HIC, ART en alle andere niet genoemde zorg en ondersteuningsvormen. Dit boek bemoedigt zowel de professional, de cliënt, de directe naasten alsook anderen die iets willen betekenen. Het is een boek van hoop, perspectief en kansen. Velen droegen bij aan de totstandkoming. Het is een prachtig boek geworden dat van enorme meerwaarde gaat zijn bij de samenwerking in de triade.

Van deze ontwikkeling zullen we met recht snel meer horen!

Bram Berkvens

Ervaringsdeskundige

Manager Inhoud centrum ART & FAMEUS/GGZ Breburg

Bestuurslid Stichting RACT Nederland

Over de auteurs

Eva Leeman

Eva Leeman (1978) is psychiater. Zij is haar loopbaan begonnen bij het Delta Psychiatrisch Centrum, dat later met GGZ Bouman fuseerde tot Antes. In 2014 is zij overgestapt naar Bavo Europoort, onderdeel van de Parnassia Groep, waar zij naast haar werk als psychiater van een F-ACT-team en van de Acute Dienst Rijnmond, werkte als inhoudelijk manager van de zorglijn Ambulante Behandeling en Begeleiding van Bavo Europoort. Sinds december 2016 werkt zij als psychiater en inhoudelijk manager van de zorglijn Spoedeisende en Klinische Psychiatrie van Bavo Europoort. Eva is lid van het bestuur van de afdeling Ernstige Psychiatrische Aandoeningen van de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie. Sinds 2014 is zij betrokken bij het landelijk project resourcegroepen Nederland en sinds 2015 is zij projectleider van dit project en lid van het bestuur van de Stichting RACT Nederland.

Michiel Bähler

Michiel Bähler (1959) is adviseur zorgontwikkeling/psycholoog. Hij heeft zijn opleiding in Amsterdam gedaan en werkt sinds 1997 bij GGZ Noord-Holland-Noord. Naast zijn werk bij GGZ Noord-Holland-Noord is Michiel sinds tien jaar als adviseur betrokken bij het Centrum voor Certificering van ACT en F-ACT (CCAF). Hij is co-auteur van het Handboek Flexible ACT (Veldhuizen e.a., 2008 & 2015) en vanaf het allereerste begin betrokken bij het onderzoeken van de mogelijkheden om de RACT-methodiek naar Nederland te halen. In 2014 heeft hij enkele multidisciplinaire ggz-teams in Zweden gevisiteerd en hen begeleid bij de doorontwikkeling van RACT naar F-ACT.

Frits Bovenberg

Frits Bovenberg (1965) is sociaal-psychiatrisch verpleegkundige. Hij startte zijn loopbaan in 1983 als B-verpleegkundige in het Delta Ziekenhuis. Vervolgens werkte hij bij: RNO centrum voor geestelijke gezondheidszorg, de inspectie voor de gezondheidszorg, Riagg Zuid-Hollandse Eilanden en GGZ Groep Europoort, nu Bavo Europoort. Frits werkt momenteel als zelfstandig trainer en adviseur bij Resilience+. Daarnaast is hij mede-oprichter van F-ACT Nederland, en actief bestuurslid van Stichting HIC en Stichting RACT Nederland. Hij is co-auteur van het werkboek HIC (Van Mierlo e.a., 2015).

Mieke Dorleijn

Mieke Dorleijn (1962) is familie-ervaringsdeskundige en sociaal-psychiatrisch verpleegkundige. Zij startte haar loopbaan in 1980 als B-verpleegkundige bij GGZ Delfland. Vervolgens werkte zij als unithoofd bij Psychiatrisch Centrum Joris, als groepsleider bij de Van Der Woudenstichting en bij Ipse de Bruggen en als SPV bij GGZ Delfland. Sinds 2015 werkt Mieke als SPV, maar vooral ook als familie-ervaringsdeskundige in een F-ACT-team van Parnassia. Sinds 2010 is Mieke actief betrokken als trainer bij Familie als Bondgenoot en sinds 2013 is zij kaderlid bij Ypsilon.

Laura van Goor

Laura van Goor (1969) is psychiater. Zij is haar loopbaan begonnen bij Rivierduinen, GGZ Leiden, en heeft daarna bij Altrecht gewerkt als afdelingspsychiater F-ACT en Acute Psychiatrie. In 2016 heeft zij de overstap gemaakt naar Antes, waar Laura als Directeur Behandelzaken werkt. Zij is lid van de adviesraad van de website *schizofrenie bestaat niet* en van de Expertraad Routine Outcome Monitoring EPA. Laura is al een aantal jaar bezig met de ontwikkeling van integrale zorg voor mensen met ernstige psychische aandoeningen en vanaf het eerste begin actief betrokken bij de ontwikkelingen rondom resourcegroepen in Nederland.

Tim Kreuger

Tim Kreuger (1981) is sociaal-pedagogisch werker in de ggz. Hij is zijn loopbaan begonnen bij GGZ inGeest, waar hij sinds 2007 werkzaam is als ambulante begeleider en ervaringswerker in een F-ACT-team. Sinds 2010 is Tim betrokken bij het Centrum voor Certificering van ACT en F-ACT (CCAF) als auditor en lid van de kwaliteitscommissie. Sinds april 2016 is hij bij GGZ inGeest aanjager herstel vanuit cliëntenperspectief. Tim is vanaf het eerste begin actief geweest in het meedenken over de ontwikkelingen rondom RACT en resourcegroepen in Nederland. Hij is tevens projectleider resourcegroepen bij GGZ inGeest.

Hans Kroon

Hans Kroon (1964) heeft psychologie en filosofie gestudeerd in Utrecht. Hij promoveerde in 1996 op onderzoek naar casemanagement in de psychiatrie. Hij is als psycholoog verbonden aan het Trimbos-instituut, waar hij Programmahoofd Re-integratie is. Hans is bestuurslid van het Centrum voor Certificering van ACT en F-ACT (CCAF). Hij is co-auteur van onder andere het Handboek Flexible ACT (Veldhuizen e.a., 2008 & 2015) en van de Nederlandse Empowerment Vragenlijst (Boevink e.a., 2009).

Niels Mulder

Niels Mulder (1959) is psychiater en sinds 2007 als Hoogleraar Openbare GGZ verbonden aan het Erasmus Medisch Centrum. Niels werkt als psychiater bij Bavo Europoort. Hij is lid van de adviesraad van het Centrum voor Certificering van ACT en F-ACT (CCAF) en bestuurslid van Stichting Kenniscentrum Phrenos. Niels is (co-)auteur van (inter)nationale publicaties op het gebied van zorg voor mensen met ernstige psychische aandoeningen en redactielid van diverse boeken, waaronder het Handboek Flexible ACT (Veldhuizen e.a., 2008 & 2015), Werkboek HIC (Van Mierlo e.a., 2015) en het Werkboek IHT (Prinsen e.a., 2016). Niels is lid van het bestuur van de Stichting HIC, F-ACT Nederland en RACT Nederland.